

Rašytoja Rasa Sagė: „Savo romanuose stengiuosi paliesti tai, ko nemato akys, bet jaučia širdis“

Deimantė ŽUKAUSKIENĖ

„Menininko kūriniai – tai jis pats“, – taip apie kūrybą yra pasakęs žymus vokiečių rašytojas Johannas Wolfgangas von Goethe. Turbūt šiai minčiai pritartų ir šiuo metu Nyderlanduose su vyru ir dviem vaikais gyvenanti rašytoja, visuomenininkė Rasa Sagė, kurios gyvenime kūryba užima labai svarbią vietą. Rasa Sagė – tinklalaidės „Ir nėra kūrybai pabaigos“, tinklaraščio www.apiesantykius.lt kūrėja, įvairių kultūros, kelionių publikacijų autorė, išleidusi tris romanus: „Laimingi žmonės keliauja dviračiais“ (2017), kuriame ryškios emigrantiškos patirtys, „Tavo likimo krašteliu einu“ (2019) – knygą apie meilę ir neapykantą, konkurenciją ir nepagrįstus lūkesčius, vienatvę ir skaudžiausius praradimus, distopiją „Burbulas. Pasaulis be vaikų“ (2021), kurioje pasakojama istorija, įvyksianti po 300 metų pasaulyje, kur vyrauja technologijos, tačiau beveik nėra vaikų. Taip pat rašytoja yra išleidusi ir elektroninę knygą „Tiems, kurie svajoja parašyti knygą“ (2019). Rasos Sagės kūryboje bene didžiausias dėmesys skiriamas moteriai, jos vidiniam pasauliui, išgyvenimams, emocijoms ir įvairiems gyvenimo apmąstymams. Kūrėja taip pat telkia mėgstančius spausdintą žodį žmones ir yra savotiška rašančiųjų *mentorė*, palaikanti, skatinanti, negailinti gero žodžio, patarimų. Pasikalbėjome su Rasa apie knygas, rašymą ir kūrybą, gyvenimiškas patirtis bei lietuvišką tapatybę.

Rasos Sagės išleistos knygos

Papasakokite šiek tiek apie save... Kaip atsidūrėte Olandijoje? Kokia veikla čia užsiimate?

Gimiau Vilniuje 1977 metais, tuo metu, kai buvo daug kas negalima, taip pat ir keliauti. Visą jaunystę svajojau ištrūkti iš už geležinės uždangos. Pirmoji mano kelionė buvo į Austriją, tada atrodė, kad atvažiuavau į Anderseno pasaką. Buvo Kalėdų metas – viskas išpuošta, blizga, tviska. Pirmą kartą pamačiau kalnus, sniegu apsnigtus dekoratyvinius namukus, Mozarto gimtinę. Į Nyderlandus pirmą kartą atvažiuavau 2009 m., per pasaulinę ekonomikos krizę. Išėjau iš darbo personalo vadybos srityje ir nusprendžiau neieškoti kito, o išpildyti seną svajonę ne vien keliauti, bet ilgėliau pagyventi gerai ekonomiškai išsivysčiusioje šalyje. Pirštas, vedžiojantis žemėlapi, sustojo ties Nyderlandais. Pažinojau vaikiną, kuris neseniai su partneriu buvo įkūręs įdarbinimo agentūrą, taigi jo pasiprašiau surasti man darbą ir gyvenamąją vietą Nyderlanduose. Po dvejų metų grįžau į Lietuvą ir parašiau savo pirmąją knygą „Laimingi žmonės keliauja dviračiais“.

Lietuvoje sutikau ir savo vyrą. Jis olandas, iš Nyderlandų, buvo atvažiuavęs į Kauną

atostogauti. Susilaukėme dviejų vaikų, dabar Brigitai aštuoneri, Kasparui šešeri. Kai artėjo laikas vaikams eiti į mokyklą, nusprendėme vėl atvažiuoti gyventi čia, į Nyderlandus.

Rasa Sagė su šeima. Asmeninio albumo nuotr.

Koks buvo pirmas išpūdis atvykus į šią šalį? Kaip vėliau jis pasikeitė?

Pirmas išpūdis – mėšlo smarvė. Lietuvoje žmonės nežino, koks grynas ir kaip skaniai kvepia Lietuvos oras, kol neišvažiuoja kur nors toliau. Nyderlandai yra labai gerai ekonomiškai išsivysčiusi šalis, tačiau tai reiškia ir daugybę pramonės, žemės ūkio, gyvulininkystės veiklos. Olandai garsėja savo mėsos, pieno, trąšų, daržovių, gėlių, komposto pramone. Visa tai tikrai nekvepia šviežia žole ir medumi. Naudojami chemikalai, degalai, visur reikia valyti mėšlą.

Kai grįžome su šeima 2019 metais – lygiai po dešimties metų, jau mažai kas stebino. Išmokau prisitaikyti. Per dvejus metus „apsišniukštinėjome“, supratome, kur ir kaip norėtume gyventi olandiškomis sąlygomis, tada nusipirkome savo namus.

Nepaisydama įvairių nepatogumų, kultūrų skirtumų, kalbos sudėtingumo, nekilnojamo turto rinkos įtampos, aš jaučiuosi radusi čia savo vietą. Kartą eidama iš maisto parduotuvės mūsų miestelyje nejučia sušukau dukrai: „Žiūrėk, kaip čia nuostabu! Kaip man patinka čia gyventi!“ Ir tikrai, pamilau šią šalį, jos kultūrą, kalbą, man viskas čia patinka.

Knygos „Burbulas“ pristatymas Bernardinų sode Vilniuje. Asmeninio albumo nuotr.

Papasakokite, kaip Jūsų gyvenime atsirado kūryba. Kokios temos

plėtojamos Jūsų knygose? Ką savo kūryba norite pasakyti skaitytojui? Į kokią skaitytoją orientuojatės?

Tėčio žemaitiškoje pusėje visi turėjo (ir turi) menininko gyslelę, o mamos aukštaitiškoje šeimoje visi labai mėgo (ir mėgsta) skaityti knygas. Aš iš abiejų pusių pasiėmiau savo – tapau rašytoja.

Mane visą gyvenimą traukė žodis. Pradžioje be galo daug skaičiau, paskui buvo pirmieji, nesėkmingi bandymai rašyti. Turėjau subręsti, susilaukti vaikų, patirti gyvenimo, kad galėčiau imti rašyti rimtai. Dabar esu įsitikinusi, kad tai užsiėmimas, kuris man patinka labiau nei kiti saviraiškos būdai. O galbūt tai vienintelis užsiėmimas, kuriam jaučiuosi turinti gabumą, nes nei piešti, nei dainuoti, nei šokti nemoku. O ir netraukia.

Knygose aš kalbu apie moters raišką gyvenime. Apie jausmus, santykius, meilę. Savo romanuose stengiuosi paliesti tai, ko nemato akys, bet jaučia širdis, palikti klausimų, į kuriuos galbūt norės atsakyti knygos skaitytojai. Noriu išgauti efektą, kuris bent šiek tiek sujudintų, sukręstų, pakeistų įprastas sinapsių jungtis smegenyse, leistų pažvelgti plačiau, giliau. Keliu klausimus: kodėl „taip reikia“, o gal ir nereikia?

Kas Jus įkvepia labiausiai? Ar nekilo minčių rašyti poezijos kūriniai?

Poezijai vis dar ruošiuosi (šypsosi). Pati matau, kad keičiuosi pati, keičiasi ir mano kūriniai. Esu parašiusi fantastinį romaną, dabar rašau istorinį. Įkvepia mane knygos ir mano pačios potyriai per pokalbius su kitais žmonėmis. Kartais kalbuosi visai nesusijusia tema ir vienas ar kitas pasakytas žodis taip giliai įkrenta į širdį, kad, atrodo, jį išgirsti ruošiausi visą gyvenimą. Jis ima dygti ir užauga į kūrinį. Tačiau tai turi būti mano pasodinta ir užauginta gėlė, negaliu vystyti (o pasiūlymų dažnai pasitaiko) kitų žmonių idėjų. Bandymų buvo, bet nesėkmingų.

Rašymas turėjo įtakos ir tolimesnei Jūsų veiklai. Spauldoje rašoma, jog organizuojate literatūrinius renginius, su kolege įkūrėte rašytojų bendruomenę „Lietuvių laisvalaikio literatūros lygą“, Nyderlandų skaitytojų klubą. Gal galite papasakoti apie tai daugiau?

Dalyvavimą „Lietuvių laisvalaikio literatūros lygos“ veikloje esu sustabdžiusi. Pajutau, kad atėjo laikas pokyčiams. Tikiuosi, kad suburta rašytojų bendruomenė be mano pastangų išliks savaime. O Nyderlandų skaitytojų klubas sėkmingai

gyvuoja, nors laikai jam išlikti, švelniai tariant, nėra palankiausi. Klubas įkurtas prieš trejus metus, iš kurių dvejus tęsėsi pandemija, o dabar daugelio dėmesys nukreiptas ne į knygas. Tačiau tikrai labai džiaugiuosi, kad yra entuziastų, nuolatinių narių, prisiekusių knygų mylėtojų. Klube aš pasakoju apie lietuvių literatūros naujienas, vertimus į olandų kalbą ar iš olandų kalbos, keičiamės knygomis – pristatome skaitytas ir pasiūlome jas perskaityti kitiems nariams. Kai kurios knygos tuo kartu lieka nepaimtos, taigi turime vis didėjančią klubo biblioteką. Nė vienas narys neišėina iš klubo susitikimo be geresnės nuotaikos ir stirtos naujų knygų, pasirinktų pagal savo skonį. Turime rubriką „Literatūrinė staigmena“, kurioje kas nors iš mūsų paskaito savo kūrybos. Ateityje, kai gyvenimas nusistovės, žadu į svečius kviesti rašytojus, autorius, vertėjus, iliustratorius.

Ką mėgstate veikti laisvalaikiu? Ar ieškote ir kitų saviraiškos formų?

Realybė tokia, kad kūrėjai neturi laisvalaikio, nes kūryba vyksta be atvangos. Rašau aš nuolat, jei ne pirštais, tai mintimis. Nuolat užsirašinėju naujas mintis į *notes* telefone arba į bloknotą prie lovos. Dažnai atsibundu paryčiais, griebiu bloknotą ir užsirašinėju. Kartais ateina į galvą tobulas sakinytis ar pastraipos pradžia, jei neužsirašysiu, dings. Nuolat galvoju apie savo personažus, įvykius jų gyvenimuose. Stengiuosi mažiau apie rašymą galvoti savaitgaliais, kai leidžiame laiką su šeima, tačiau, būna, pratrūksta – turiu bėgti prie kompiuterio ir rašyti. Daug skaitau. Taip pat ir rankraščius, jei kas nors atsiunčia pasižiūrėti. Mėgstu lankyti įvairius mokymus, kursus: pavyzdžiui, neseniai pabaigiau aklojo spausdinimo kursus, lankau kūrybinio rašymo kursus, klausau įvairių pokalbių, asmeninio tobulėjimo paskaitų, užsiimu dvasinėmis praktikomis, meditacija.

R. Sagė Culemborge. Asmeninio albumo nuotr.

Ką, Jūsų nuomone, reiškia būti pasaulio lietuviu?

Man lietuvybė yra kažkas mistiško. Nesunaikinamo, kaip ir gyvybė. Netgi susimaišius tautoms, šeimoje gali imti ir gimti lietuviai. Kaip sakė psichoterapeutė Aurima Dilienė, „lietuviai ne nyksta, o užkariauja pasaulį. Daigelių yra visur“. Šiuos daigelius matau savyje, savo vaikuose, kituose lietuviuose. Žiūrint iš platesnės, dvasinės perspektyvos, visa yra viena ir visi mes esam tokie patys, nepaisant nei kalbos, nei religijos. Tačiau būti lietuve yra taip gilų, kad dažnai kelia graudulį. Vaikai mato, kaip susigraudinu giedodama Lietuvos himną. Nesvarbu, kur aš – pasaulyje ar žemės lopinėlyje, vadinamame Lietuva, – esu, ir

esu lietuvė. Tai duotybė.

Kaip manote, ar lietuviui, gyvenančiam kitoje šalyje, svarbu puoselėti savo tautinį identitetą? Kaip asmeniškai Jūs puoselėjate tautiškumą, galbūt laikotės kokių nors tradicijų, kalbate namuose, su vaikais lietuviškai, gaminatė lietuviškus patiekalus ir pan.?

Kartą sūnus manęs paklausė: „Mama, kai tu išmoksi olandiškai, ar tu tapsi olande?“ Esu kažkur skaičiusi ir tuo patikėjusi, kad vaiko asmenybė formuojasi iki trejų metų. Todėl man buvo labai svarbu, kad mano vaikai gimtų ir Lietuvoje augtų bent jau iki trejų metų. Taip tikėjausi suformuoti juos lietuviais (šypsosi). Tačiau galbūt tai ir keista, bet po kelių mėnesių Nyderlanduose jie tarpusavyje jau čiauškėjo olandiškai. Galima bandyti drausti, stengtis formuoti vaiko asmenybę kalbant, pasakojant, skaitant knygas, švenčiant šventes, gaminant patiekalus, bendraujant su kitais lietuviais, atostogaujant kasmet Lietuvoje, tačiau yra ir kita pusė, nematoma, kur akimis neaprepiamoje plotmėje kiekvieno žmogaus sąmonėje vyksta procesai, nulemiantys vienokį ar kitokį rezultatą. Vienas vaikas gali užaugęs nebenorėti grįžti į Lietuvą, o kitas norėti ten ir studijuoti, ir galbūt pasilikti. Suaugusiesiems galioja tas pats. Vieniems svarbu būti lietuviais, kitiems ne.

Tautinis identitetas kiekvienam žmogui – labai individualus. Aš vis paklausiu savo vaikų: „Kas esi? Lietuvis ar olandas?“ Jie atsako: „Abu.“ Ir, galiu pasakyti atvirai, nejaučiu dėl to nusivylimo. Juk negaliu iš jų bandyti atimti lygiai pusės jų dalies. Kita vertus, tai, kad jų mama lietuvė ir visada bus lietuvė, dar ir rašanti knygas lietuviškai, taip pat yra ir bus svarbu jų gyvenime. O užaugę jie pasirinks. O gal ir nepasirink, visada bus „abu“.

Kaip dažnai, kai tai leidžia aplinkybės, aplankote Lietuvą? Ko labiausiai pasiilgstate iš Lietuvos?

Dabar skaitau Akvilinos Cicėnaitės knygą „Anglų kalbos žodynas“, kurioje ji aprašo gyvenimą kitoje šalyje, buvimą „tarp“, ieškojimą savęs, savo namų, savo vietos. Rašytoja gyvena Australijoje, gal todėl negaliu rasti savęs jos mintyse, nors knyga labai gera, rekomenduoju. Aš nejaučiu tos nostalgijos, kančios: išvažiuoti, grįžti, pasilikti, įaugti. Man to nereikia. Aš tiesiog gyvenu. Grįžtu į Lietuvą kartą per metus (to užtenka), kartais du, atvykstu į knygų mugę (tada būna šventė). Visko, ko noriu (maisto, knygų), atsiunčia mama. Su žmonėmis bendrauju. Ko gi pasiilgti? Galbūt nuskambės keistai, nes būti lietuve man yra svarbu, sergu už

Lietuvą ir ją myliu, bet jos nepasiilgstu. Čia ima galioti mano išmintingos pusseserės Giedrės žodžiai: „Namai ten, kur šeima.“ Jei likčiau viena, galbūt mano širdis veržtųsi į Lietuvą, bet ne į žemės plotą ar miestus, o į žmones, į artimuosius.

Gal galite pasidalinti savo ateities planais, sumanymais?

Oranžinė su žaliais žirneliais. Toks turėtų būti mano naujausios knygos apie lietuves moteris Nyderlanduose pavadinimas. Dar nieko negaliu pasakyti, nei kada, nei kokia tai bus knyga, kol kas vyksta kūrybos procesas. Kai knyga pasirodys, būtinai sužinosite (*šypsosi*).

Ačiū už pokalbį!

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

